

ELi ja Šveitsi vaheline ulatuslik lepingute pakett

COM(2025) 308 final ja COM(2025) 309 final

Otsuse ettepanek koordinatsioonikogule

Kujundada seisukoht

KOKi ja VVsse esitamise tähtaeg:

Tulenevalt riigisekretäri EL asjade menetlemise juhiste punktidest 14 ja 15:

Lepingu eelnõu menetletakse välissuhtlemisseaduse kohaselt. Kui nõukogu otsuse eelnõu lepingu allkirjastamise kohta tuleb nõukogus otsustamisele varem kui lõpeb välissuhtlemisseaduse kohane lepingu eelnõu heakskiitmise riigisisene menetlus, esitada valitsusele arutamiseks ja otsustamiseks seisukohad nimetatud otsuse eelnõu kohta enne otsuse vastuvõtmist nõukogus või ELi liikmesriikide esindajate kohtumisel.

Välisministeeriumil tagada kaasvastutavate ministeeriumide õigeaegne kaasamine tagasisideks.

Vastutav ministeerium: Välisministeerium

Kaasvastutajad: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Sotsiaalministeerium, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Kliimaministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Rahandusministeerium, Siseministeerium, Justiits- ja Digiministeerium

Seisukoha valitsusse toomise alus ja põhjendus

Algatuse reguleerimisala nõuab vastavalt Eesti Vabariigi põhiseadusele seaduse või Riigikogu otsuse vastuvõtmist, muutmist või kehtetuks tunnistamist (RKKTS § 152¹ lg 1 p 1);

Algatuse vastuvõtmisega kaasneks oluline majanduslik või sotsiaalne mõju (RKKTS § 152¹ lg 1 p 2);

Sisukokkuvõte

13. juunil 2025 esitas Euroopa Komisjon ettepanekud anda luba Šveitsiga ulatusliku lepingute paketi lõpule viimiseks (COM(2025) 309 final koos lisadega) ja allkirjastamiseks (COM(2025) 308 final koos lisadega). Lisaks soovib komisjon ajutiselt kohaldada ühte elementi paketist, mis hõlmab kosmosekoostööd.

Ulatusliku paketi eesmärk on kaasajastada, süvendada ja laiendada ELi ja Šveitsi suhteid. Pakett ajakohastab viit kokkulepet, mis annavad Šveitsile ligipääsu ELi siseturule, ning lisab uusi sektoripõhiseid kokkuleppeid (toiduohutus, tervishoid, elekter, rahaline panus ühtekuuluvusse, osalus ELi programmides, kosmosekoostöö).

Pakett sisaldab:

- a) Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise inimeste vaba liikumise lepingu muutmise protokoll
- b) Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise inimeste vaba liikumise lepingu institutsionaalne protokoll
- c) Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise õhutranspordi lepingu muutmise protokoll
- d) Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise õhutranspordi lepingu institutsionaalne protokoll
- e) Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise õhutranspordi lepingu riigiabi protokoll
- f) Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise kaupade ja reisijate vedu raudteel ja maanteel käsitleva lepingu institutsionaalne protokoll
- g) Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise kaupade ja reisijate vedu raudteel ja maanteel käsitleva lepingu muutmise protokoll
- h) Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise kaupade ja reisijate vedu raudteel ja maanteel käsitleva lepingu riigiabi protokoll
- i) Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise vastastikust vastavushindamist käsitleva lepingu muutmise protokoll
- j) Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise vastastikust vastavushindamist käsitleva lepingu institutsionaalne protokoll
- k) Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise põllumajandustoodete kaubanduse lepingu muutmise protokoll
- l) Euroopa Liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise põllumajandustoodete kaubanduse lepingu protokoll ühise toiduohutusalase ala loomise kohta
- m) tervishoiuleping, mis võimaldab Šveitsil osaleda tõsiste piiriüleste terviseohtudega tegelevates ELi mehhanismides ja organites, eelkõige Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskuses ning varajase hoiatamise ja reageerimise süsteemis;
- n) elektrialane leping, mis võimaldab Šveitsil osaleda ELi elektrienergia siseturul;

o) leping Šveitsi alalise ja õiglase rahalise panuse kohta liidu majanduslikku ja sotsiaalsesse ühtekuuluvusse, milles kajastub lepinguosaliste partnerluse ja koostöö tase;

p) leping Šveitsi osalemiseks liidu programmides „Euroopa horisont“, Euratomi teadusuuringute ja koolituste programm, tuumaenergia projekt ITER ja ühisettevõtte Fusion for Energy, „Digitaalne Euroopa“, Erasmus+, „EL tervise heaks“ (antud osa pakettlahendusest esitas juba 9. aprillil 2025 komisjon ettepaneku nõukogu soovituselt allkirjastada ja ajutiselt kohaldada, et võimaldada Šveitsi osalust ja rahalist panust juba käesoleval aastal; kiidetud heaks 19.06 VV istungil);

q) kosmosekoostöö leping, mis võimaldab Šveitsil osaleda Euroopa Liidu Kosmoseagentuuri kaudu ELi kosmoseprogrammi meetmetes, mis on konkreetset seotud Galileo ja EGNOSse komponentidega (komisjon soovib seda osa paketist samuti ajutiselt kohaldama hakata, et võimaldada Šveitsi osalus ELi kosmoseagentuuri programmis juba 2026. aastast);

r) eraldi protokoll parlamentaarse koostöö kohta.

Ulatusliku paketi allkirjastamiseni loodetakse jõuda hiljemalt 2026. aasta veebruariks. EL ja Šveits peavad mõlemad leppe ratifitseerima vastavalt oma menetlusprotseduuridele.

ELi ja Šveitsi suhted on olnud küll tihedad, kuid on institutsionaalsete suhete loomise vaatest keerukad. EL ja Šveits pidasid aastatel 2014–2021 läbirääkimisi institutsioonilise raamistiku lepingu üle (Institutional Framework Agreement, IFA), mis kahjuks kokkuleppega ei päädinud. Pärast 2021. aastal ELi ja Šveitsi vahelise institutsioonilist raamistikku käsitleva lepingu mittesõlmimist võtsid osapooled 2022. aastal vastu poliitilise kokkuleppe, millega pandi paika tuleviku läbirääkimiste ulatus ning kinnitati mõlemapoolset soovi taaselustada koostöö teadus-, innovatsiooni- ja haridusvaldkonnas, kavandades Šveitsi osalust ELi programmides eraldiseisva õigusliku raamistikuna. Läbirääkimised algasid 2024. aasta märtsis ja lõpetati edukalt 2024. aasta detsembris. Lisaks sisaldab pakettilepe eraldi protokolli parlamendikoostöö kohta.

Eesmärgid

1. Tihendada ja ajakohastada ELi poliitilisi ja majanduslikke suhteid Šveitsiga

Lai pakett võimaldab edendada ELi ettevõtjate, kodanike ja teadlaste huvisid paljudes poliitikavaldkondades (ühtne turg, konkurents, tööhõive- ja sotsiaalteemad, inimeste vaba liikumine, transport, põllumajandus, toiduohutus ja -kvaliteet, loomad ja loomsed tooted, taimed ja taimsed tooted, tarbijakaitse, energia, tervis, kaubandus, haridus ja teadus, kosmos, digimajandus ja ühiskond).

2. Tagada aus konkurents ühtsel turul tegutsevate ELi ja Šveitsi ettevõtete vahel

3. Kaitsta ELi kodanike õigusi Šveitsis

4. Tagada Šveitsi pikaajalise panuse jätkumine ühtekuuluvusse

Mõju ja sihtrühm

Haridus

Sihtrühm: Teadusasutused

Mõju sihtrühmale: Loob uusi võimalusi teaduskoostööks

Ettevõtlus

Sihtrühm: Ettevõtjad

Mõju sihtrühmale: Loob uusi potentsiaalseid võimalusi Šveitsi turul

Põllu-, metsa- ja kalamajandus ning toiduainetööstus

Sihtrühm: Põllumajandus, toiduainetööstus

Mõju sihtrühmale: Lihtsustab põllumajandus- ja toidutoodete jõudmist Šveitsi turule

Regionaalareng

Sihtrühm: Kohalikud omavalitsused

Mõju sihtrühmale: Šveitsi panus ühtekuuluvuspoliitikasse on olnud oluline, uue leppega nähakse ette Šveitsi rahaline panus ühtekuuluvusse aastatel 2030-2036, millega kaasneb täiendav ühekordne panus 2024. a lõpu ja 2029. a lõpu vahelise perioodi katmiseks

Kaasamine

Kaasata kõik asjassepuutuvad sidusrühmad ja partnerid.